

KODÁLY NYOMDOKAIN JÁRVA

Városrészünkben él Pejtsikné Párdányi Judit nyugdíjas zenetanár, karnagy, akit 78. születésnapja alkalmából kérdeztünk pályájáról, életéről. Neve máig fogalom a szakmában. Tanítványaival – sok más eredmény között – elnyerte a Kaposvárott rendezett Középiskolai Kórusverseny első díját. Kórusaival közel két évtizeden át minden évben rádiófelvételt készített. Számos koncertet adtak határon innen és túl. Előadásokat és kórusbemutatókat tartott Német- és Olaszországban. Bemutató órái voltak a Kodály Iskolában, és tanított a nyári kurzusain. Hosszú időn keresztül zsűritagja volt a városi és megyei Éneklő Ifjúság minősítő versenyeknek. A Magyar Kodály Társaság tagja. Szakmai munkáját több ízben is különböző kitüntetésekkel ismerték el: Kiváló Pedagógus (több alkalommal), Szocialista Kultúráért (1985); Bács-Kiskun Megye Művészeti Díja (1989), Kodály Zoltán-díj (2004).

- Mióta él családjával a Hunyadvárosban?

- Óbudán nőttem fel a III. kerületben, és rokonságom nagy része most is ott él. Első férjemmel Sopronban ismerkedtem meg. Erdőmérnökként Kecskeméten kínáltak neki állást, így kerültünk ebbe a városba. Nagyon megszerettem a 44 éve meglévő otthonunkat a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatósága közelében. Sajnos, férjemet súlyos betegsége miatt fiatalon elveszítettem. Négy gyermekünk felnevelésében sokat segített második férjem, akivel négy évvel ezelőtti haláláig közel három évtizedet töltöttünk együtt. Gyermekeim időközben kirepültek. Mind diplomás emberek nyelvi, építészmérnök-tanári, illetve tanítói, zenepedagógusi végzettséggel. Büszke vagyok Szegeden élő nyolc unokámra is. A pestiek közül 91 éves bátyámmal és 83 éves nővéremmel élő, napi kapcsolatban vagyunk. Gyermekeink közül egy sem lett hivatásos zenész, de nem egy közülük aktív, szoros szállal kötődik a zenéhez. Unokáink is hangversenylátogató, széles érdeklődési körű fiatalok.

- Saját maga is zeneszerető családban nevelkedett. Milyen emlékeket őriz életének ebből az időszakából?

- Ahogyan múlnak az évek, az elvek ugyan nem szűnnek meg, melyeket az idő és a tapasztalat igazolt, de a súlypontok már máshova tevődnek. Most látom csak igazán, milyen különlegesen fontos az ember életében a gyerekkor. Legkisebbnek, negyediknek születtem Budapesten 1939 novemberében, amikor már kitört a világháború. A nehéz körülmények ellenére megtapasztaltam nemcsak a közvetlen családom mély szeretetét, hanem a szélesebb rokonságét is. Azokét például, akik befogadtak minket, amikor 4-5 éves koromban Ausztriába kellett menekülnünk. Néhány eleven emlékképem is van erről: „szedem az ibolyát a völgyben, és vakítóan fehérlik elém a csúcs”. Máig ható élmény a szüleim életük végéig tartó egymás iránti szeretete, és a testvéreimmel való szoros összetartozásunk.

A másik szellemi élményt az otthoni zongoraszó jelentette, mert édesapám Kodály és Bartók tanítványa volt. Kodálytól zeneszerzést tanult. Édesanyám is zongora tanszakot végzett a Zeneakadémián, és haláláig zenetanár volt. Mindig értékes zenét hallottam magam körül. Mindez olyan módon vette körül az életemet a legnehezebb negyvenes-ötvenes évektől egészen a Rákosi-éra végéig, hogy ebből alig valamit érzékelve csak boldogító, játékos dolgokkal, zenével foglalkozhattam. Családi, baráti kapcsolatok töltötték ki, és adtak tartást az életünknek. Ugyanez a szeretet vonult végig a középiskolai éveimen, amikor 1954-58 között zeneelmélet-szolfézs szakon tanultam a budapesti Bartók Béla Konzervatóriumban. (Édesanyám kérésére még nyolcadikos koromban ismerkedtem meg Kiszely Andor zongoraművésszel, ő készített fel a felvételire). Igen nagy megtartó ereje volt annak, ahogy a

tanárok szerettek minket, abszolút figyelemmel, mert ez volt a legnagyobb kincsünk: az összetartás, a barátkozás, a tisztesség, a tisztaság, a közös élmények. Az előbb elmondottak miatt a középiskolai évek különösen egyé Kovácsoltak bennünket. A konzervatóriumban 58-ban érettségiztünk, és Svédországból, Amerikából is hazajöve mind a mai napig megtartjuk a találkozókat az osztálytársainkkal.

Az együtt töltött programok sorából kiemelném, hogy mire az akadémián végeztünk, végigjártam az országos Kék-túra útvonalát. A bátyám óriási természetszeretete rám is átragadt. Akkor úgy gondoltam, hogy ezek a gyalogtúrák sokáig mély nyomot hagynak majd bennem. Ma már tudom, hogy több lett ennél: emiatt is szeretem a hazámat. Ezt a kötődést mélyítette el bennem Petőfi, Arany, Csokonai és mások költészete és olyan zeneművek, mint a *Magyar rapszódia*k Liszt Ferentől. Itt jut eszembe József Attila is, akinek emlékháza van Balatonszárszón, és akiben olyan mélyen gyökerező, művészi formában megnyilvánuló hazaszeretet élt, ami jóval fölé emelte élete hétköznapi keretein. Csodálatos, hogy olyan ínséges körülmények között képes volt a legfontosabb dolgok megjelenítésére vers formájában. Mindez a hatás az emberben megérleli azt, hogy felnőtté válva, szinte akaratlan, elkezd ebből építkezni.

- Már tanulmányai idejéből személyes szálak kötötték Bartók műveihez és Kodály Zoltánhoz.

- A Zeneakadémián énektanár-karvezetés szakon tanultam. Az utolsó két évemben már tanítottam, és vidéken kórust vezettem. Ráadásul a Tudományos Akadémiától kaptam egy feladatot: az eredeti Bartók-kéziratot át kellett írni olyan hangnembe, amiben később megjelentették a Magyar Népzene Tárát. Kodály Zoltánnal is kapcsolatba kerültem azon véletlen folytán, hogy elsőéves zeneakadémista koromban évfolyamtársam volt Péczeli Sarolta, aki 1959 decemberében lett a már idős Kodály Zoltán (második) felesége. Mivel Sáríkával jól megértettük egymást, téli szünet idejére is meghívtak magukhoz, ahogyan ő is bármikor jöhetett hozzánk. A diplomám megszerzése után két évig Sopronba kerültem, az Állami Zeneiskola és Zenetagozatos Gimnázium tanára és kórusvezetője lettem. 1965-ben jöttem Kecskemétre, ahol Kodállyal ismét találkozhattam.

Tudni kell, hogy ő „nem írt” módszert. Amit most Kodály-módszernek hívunk, azt a zenepedagógusok rendezték tanítási sajtó alá. Kodály zenepedagógiai művei útmutatást adtak arra, hogyan lehet eljutni a zene kezdetétől annak legmagasabb szintű műveléséig. Ez a módszer ma sem nélkülözhető a magyar énektanításban. Nemesszeghy Lajosné, az iskola akkori vezetője hihetetlen elkötelezettséggel irányította az intézményt, ami széles körben ismertté tette, és igen sok látogatót vonzott. Vendégünk volt – sok más közt – Weöres Sándor is. Kodály gyakran hallgatta az óráinkat, köztük az enyéimet is. 1966 decemberében – ez már a halála előtti utolsó éve volt Kodálynak –, engem kértek fel, hogy két kicsi első gyerekkel és két zenetagozatos végzős diákkal elmenjünk köszönteni a Mestert énekkel, virággal a születésnapja alkalmából.

- Feltételezem, hogy Bartók és Kodály nem kizárólag szakmai oldalról látott feltárára érdemes értékeket a népzében, hanem megfogta őket a dalok szövegéből áradó páratlan népi bölcsesség és kifejezőerő is.

- A nép néha szemérmes, máskor sokatmondó. „*Gerencséri utca, / Végig piros rózsák. / Szállj le kocsis az ülésről, / Szakajts egyet róla. / Le is szakajtottam, / El is hervasztottam, / Gerencséri lányok közül egyet választottam*”. Indul egy faluképpel (máskor tájleírással). A piros rózsák a lányok. Az alapmetaforára épülő költői képben, egészen rövid mondatokkal kibontakozik egy teljes szerelmi történet. Említésre méltó a nép és a természet kapcsolata is.

Mindig megrendít, amikor belegondolok annak mélységébe, amit gyönyörűen fejez ki a következő, sajátos népi szóalkotás: „*Erdő mellett estvéledtem, / Subám fejem alá tettem, / Összettem két kezemet, / úgy kértem jó Istenemet*”. Mit jelent az „estvéledni” szó? Bujdosásomban én lettem az estébe fáradtan menekülő ember, vagy az este költözött belém? Nyilván mind a kettő. Bonyolult lelki történet egyetlen szóban, a természettel való eggyé válás utánozhatatlan kifejezésével. A dalt Kodály gyűjtötte 1922-ben. „*Már meguntam a járkálást, / A járkálást, a bujdosást, / Az idegen földön lakást*”: történelmileg hitelesíthető népeleti helyzetkép. Ha összevetjük azzal, amit Bartók Béla gyűjtött 1906-ban, abból már kibontakozik egy nemzet drámája: „*Elindultam szép hazámból, / Híres kis Magyarországból. / Visszanéztem félutamból, / szememből a könny kicsordult*”. Ami itt négy sor, arról egy regényt lehetne írni. Kodály különleges érdeme, hogy nem köti meg a ritmust, hiszen épp a szabad előadás az, ami szavaknál is többet mondhat. Mert közben gondolkodom és feltörő, szaggató, elnyomhatatlan fájdalommal érzek. Egyik legnagyobb bánatom az, hogy ezek az apró, a szövegelemzésben is nagy jelentőséggel bíró, a gyermekekben biztosan nyomot hagyó zenei jelek a mai énektanításban már nem jelennek meg.

- Az ezredfordulón vonult nyugdíjba, de ez akkor sem és most sem a pihenést jelenti.

- Még öt évig aktívan dolgoztam. Félállásra kértek fel a zeneiskolában. 2001 januárjában létrehoztunk a Kodály Iskola egykori diákjaiból egy felnőtt kórust, amelyet régi igazgatónőnk iránti tiszteletből Nemesszeghy Márta Vegyeskarnak neveztünk el. Ennek vezetéséről négy évvel ezelőtt le kellett mondanom egy gyermekkori betegségem kiújulása miatt. Ezzel a kórossal nagyon sok helyre eljutottunk belföldön és külföldön. 2008 óta Jámbor Zsolt tanár úrral éves rendszerességgel továbbképzés-sorozatot szervezünk énektanárok számára. Mindezek mellett még ma is sok tanítványom van. Heti 8-10 órában tanítok, de mindig marad időm a zongorázásra és másik kedvenc időtöltésemre, az olvasásra is.

- A mai zenepedagógusoknak könnyebb vagy nehezebb dolga van?

- A mai életben a művészetek és a tudományok küzdenek, mert a pénzvilág és az értékvilág nem párhuzamos utakat jár be. Ennek ellenére a feladatuk ma is annak az értékrendnek a közvetítése, amit én a Zeneakadémián többek között Ádám Jenőtől, Vásárhelyi Zoltántól, Szőnyi Erzsébettől, Bárdos Lajos tanár úrtól tanultam. Utóbbi szavajárása volt, hogy a jó tanár munkáját a három T-betű, a tanár, a tárgy és a tanítvány egysége, szeretetteli közössége jellemzi. Ha rajtuk kívül, időrendben kellene felsorolnom azokat a pedagógusokat, akiket hasonló okoknál fogva hitelesnek éreztem és mély nyomot hagytak bennem, elsőként a hitoktató nénit kellene megemlítenem. A Rákosi-rendszer kitiltotta ugyan az iskolából, de a hátsó lépcsőn közlekedve délután három óra után megtartotta a római katolikus hittanóráit, amelyekre mi örömmel és „csak azért is” eljártunk. Nem emlékszem már pontosan, mit tanított, de nagyon szeretett bennünket, mi pedig egyenesen rajongtunk érte – és én a magam részéről megtartottam a hitemet mind a mai napig.

- Mindig szívén viselte a tehetségdondozást. Említene néhányat az azóta nagy nevet szerzett tanítványai sorából?

- Szívesen emlékszem vissza Horváth Jánosra, aki az akadémia elvégzése után nagyon hamar kiment Amerikába, és ma is ott él. Rendkívül jó karnagy nemcsak énekkari, hanem zenekari vonatkozásban is, akit a világ számos országába hívnak. A gyermekkorom kapcsán és később is szóba került a küzdenitűdás. A GYES-em idején tanítványommá fogadott, és

mára nemzetközi szinten jegyzett Liszt-díjas karnagy, Szbellédi Valéria is nagy szorgalommal járt el az óráimra. Azonnal felvették a Zeneakadémiára, amit úgy gondolom, nem nekem, hanem rendkívüli tehetségének és szorgalmának köszönhetett. Mára a fél világot bejárta. Az általa alapított Magnificat Ifjúsági Kórus vezetése mellett külföldön (Spanyolország, Olaszország) egyesített nemzetközi gyermekkórusokkal is dolgozott. Egy évvel ezelőtt a Zeneakadémián adott egy olyan koncertet, amelyen fél nyolctól fél tizenegyegyig kotta nélkül dirigálta végig az egymást követő kórusokat. Hasonlóan tehetséges Dömötör Zsuzsa is. Akkor még nem volt konzervatórium, csak zenetagozatos gimnáziumként működött a középiskolai rész. Nem is voltunk csak ketten karnagyok Körber Tivadarral, aki 1974-ben visszament a fővárosba. Dömötör Zsuzsi szintén a GYES-em idején keresett meg, és később igen szép eredménnyel végezte el a Zeneakadémiát. Mielőtt végleg Pestre ment, vissza-visszatérően sok éven át vezényelte a színház zenekarát, ahogyan másik szeretett tanítványom, Gerhát László neve is összeforrt a Kecskeméti Szimfonikus Zenekarral. Úgy gondolom, Kodály példájához hasonlóan a legfontosabb megtartó erő mindannyiunknak ma is: hazában élni, és nemzetben gondolkodni.

(Kada Erika interjúja; Megjelent a Hunyadvárosi Hírmondó 2017/18. száma 16-17. oldalán)